

Sammanfattning av Europadomstolens dom den 10 april 2012 i målet Babar Ahmad m.fl. mot Förenade kungariket, nr 24027/07 m.fl.

En utlämning till USA av misstänkta terrorister bedöms inte strida mot artikel 3. De straff sökandena riskerar vid en utlämning anses inte grovt oproportionerliga och förhållanden i det särskilda fängelset bedöms vara godtagbara. Europadomstolen betonar samtidigt att artikel 3 innebär ett absolut skydd inte bara mot tortyr utan även mot omänskliga och förnedrande behandling eller bestraffning.

Bakgrund

Målet handlar om sex män av varierande nationalitet som alla befinner sig i Förenade kungariket. Männen är åtalade för olika terroristrelaterade brott i USA. Mot denna bakgrund har USA begärt att männen ska utlämnas från Förenade kungariket.

Parternas huvudsakliga inställning i Europadomstolen

Sökandena anförde bl.a. följande. – Om de efter en utlämning till USA blir dömda skulle de komma att placeras på en anstalt med maximal säkerhet, ADX Florence, och där bli föremål för särskilda restriktioner. Förhållanden på ADX Florence, för sig eller i förening med ytterligare restriktioner, skulle stå i strid med artikel 3. Dessutom skulle fällande domar mot dem innebära livstidsfängelse utan möjlighet till villkorlig frigivning alternativt extremt långa tidsbestämda straff i strid med artikel 3. Den bestraffning de riskerar skulle också vara grovt oproportionerlig och därmed utgöra ett brott mot artikel 3. Artikel 3 kan inte heller sägas ge utrymme för någon avvägning mellan det skydd som artikeln ger och statens intressen. Även om en sådan relativistisk hållning skulle godtas i mål avseende utlämning vore det inte avgörande i den aktuella situationen då den behandling som sökanden riskera är tillräckligt allvarlig för att utgöra tortyr eller i vart fall för att falla inom de allvarligare formerna av annan illabehandling.

Förenade kungariket anförde bl.a. följande. – En utlämning av sökanden skulle inte vara i strid med artikel 3. När det är fråga om utlämning måste en åtskillnad göras mellan å ena sida en eventuell risk för tortyr och å andra sidan en risk för annan form av illabehandling. En verklig risk för tortyr i den mottagande staten bör vara ett absolut hinder mot utlämning. Vad gäller alla andra former av illabehandling får det emellertid anses legitimt att beakta det eftersträlvade politiska syftet med utlämningen i bedömningen av om illabehandlingen når upp till den allvarlighetsgrad som krävs för att artikel 3 ska vara tillämplig. Artikel 3 kan inte tolkas så att varje form av illabehandling i en stat som inte är part till konventionen skulle vara tillräckligt för att förhindra utlämning. Vad gäller de fysiska förhållandena på ADX Florence får dessa anses förenliga med artikel 3 så som den uttolkats i Europadomstolens praxis. Även om ett oreducerbart livstidsstraff visserligen kan väcka frågor under artikel 3 utgör ett sådant inte ett brott mot artikeln vid tidpunkten för dess utdömande om straffet inte är att bedöma som grovt och klart oproportionerligt.

Europadomstolens bedömning

Principiella frågor angående tillämpningen av artikel 3

Europadomstolen anger att huruvida det föreligger en verklig risk för behandling i strid med artikel 3 i en annan stat kan inte vara avhängigt av vilken den lagliga grunden för avlägsnandet till den berörda stat är. Någon skillnad i tillämpningen av artikel 3 i situationer av utlämning i jämfört med då det är fråga om andra former av avlägsnande är inte lämplig.

Europadomstolen har i sin praxis alltid gjort en åtskillnad mellan å ena sidan tortyr respektive omänsklig eller förnedrande bestraffning å den andra. Emellertid finner Europadomstolen att denna distinktion är lättare att göra i en inhemsk kontext när det ankommer på Europadomstolen att bedöma och karaktärisera gärningar som redan har utförts. När det istället är fråga om en framtidsytande bedömning, som i extraterritoriella sammanhang, är det inte alltid möjligt att avgöra om illabehandlingen som kan följa i den mottagande staten är tillräcklig allvarig för att utgöra tortyr. Vidare kan gränsdragningen mellan tortyr och andra former av illabehandling lättare göras i mål där en sådan risk har sin grund i faktorer som vare sig direkt eller indirekt aktualiserar myndigheternas ansvar i den mottagande staten. Mot denna bakgrund har Europadomstolen, närhelst den funnit att ett avlägsnande skulle utgöra en kränkning av artikel 3 på grund av en verklig risk för illabehandling som medvetet skulle tillfogas sökanden i den mottagande staten, normalt avhållit sig från att bedöma om illabehandlingen ifråga är att karaktärisera som tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Europadomstolen har i *Saadi mot Italien*¹ angett att den risk som en sökande löper för illabehandling i det mottagande landet inte kan vägas gentemot den fara sökanden utgör för samhället eftersom ”risk” och ”fara” är begrepp som endast kan bedömas oberoende av varandra. På samma sätt finner Europadomstolen att bedömningen av huruvida den grad av allvar är uppfylld, som krävs för att aktualisera artikel 3, endast kan bedömas oberoende av de skäl som ligger bakom avlägsnandet eller utlämningen. Europadomstolens praxis alltsedan *Soering mot Förenade kungariket*² har också bekräftat detta synsätt. Under de 22 år som förflutit sedan domen i *Soering* har Europadomstolen inte i något mål avseende artikel 3 företagit en bedömning av proportionaliteten av en planerad utlämning eller annan form av avlägsnande från en konventionsstat. Europadomstolen finner att vad som fastslagits i *Chahal mot Förenade kungariket*³ och *Saadi* om artikel 3:s absoluta karaktär är likaledes tillämplbart i mål om utlämning och andra former av avlägsnande från en konventionsstat utan någon åtskillnad mellan de olika formerna av illabehandling som är förbjudna enligt artikel 3. Emellertid betonar Europadomstolen att behandling som kan strida mot artikel 3 på grund av ett agerande eller en underlåtenhet från en konventionsstat kanske inte uppnår den miniminivå av allvar som krävs för att utgöra en kränkning av artikel 3 i ett mål som rör utvisning eller utlämning.

Skulle en utlämning av sökandena strida mot artikel 3 på grund av förhållanden på ADX Florence?

Även om det inte kan anses ofrånkomligt att sökanden skulle komma att fängslas på ADX Florence finns det i vart fall en verklig risk för detta om de utlämnas och döms i USA.

De fysiska förhållandena på ADX Florence motsvarar ostridigt kraven i artikel 3. Europadomstolen anser vidare mot bakgrund av utredningen i målet att godtagbara processuella garantier finns i USA för att initialt och fortlöpande bedöma lämpligheten av en fånges placering på ett fängelse med maximal säkerhet såsom ADX Florence.

Förhållandena för fångarna på ADX Florence är mycket restriktiva eftersom man strävar efter att undvika all fysisk kontakt mellan fångarna och med personalen. Emellertid finns möjligheter för en hel del stimulans i den egna cellen genom exempelvis tv, radio, böcker och utbildningsprogram. Vidare har även de fångar som är föremål för särskilda restriktioner rätt till telefonsamtal, besök och korrespondens med sina familjer. När de befinner sig i sina celler kan fångarna endast kommunicera med varandra genom ventilationssystemen men under rekreationstid är de fria att kommunicera med

¹ Saadi mot Italien, nr 37201/06.

² Soering mot Förenade kungariket, nr 14038/88.

³ Chahal mot Förenade kungariket, nr 22414/93.

varandra utan hinder. Samtliga dessa faktorer medför att den isolering som fångar på ADX Florence upplever är partiell och relativ.

Europadomstolen finner därför vid en sammantagen bedömning att möjligheten för att sökandena kommer att fängslas på ADX Florence inte medför en kränkning av artikel 3.

Skulle en utlämning av sökandena strida mot artikel 3 på grund av risken för livstidsstraff?

Europadomstolen konstaterar att frågor om vad som kan utgöra en lämplig bestraffning för brottslighet normalt faller utanför Europakonventionens tillämpningsområde men anger samtidigt att ett grovt oproportionerligt straff skulle kunna uppgå till illabehandling i strid med artikel 3. Även i mål om avlägsnade kan en kränkning vara för handen om sökanden kan påvisa att det föreligger en verklig risk för en sådan grovt oproportionerlig bestraffning i den mottagande staten. Med tanke bl.a. på att utdömandet av straff av legitima skäl ofta varierar påtagligt mellan olika stater finner Europadomstolen att det endast är i mycket exceptionella fall som en sådan grovt oproportionerlig bestraffning kan påvisas i en icke konventionsstat, vilken skulle utgöra en kränkning av artikel 3.

Det är inte säkert att sökandena vid en utlämning faktiskt skulle dömas till oinskränkta livstidsstraff men även om så skulle bli fallet anser Europadomstolen med beaktande av allvaret av de aktuella anklagelserna att en sådan bestraffning inte skulle vara grovt oproportionerlig. Vidare uppstår en konflikt med artikel 3, som Europadomstolen funnit i tidigare avgöranden, avseende oinskränkta livstidsstraff först om det kan påvisas: (i) att sökandens fortsatta fängslande inte längre uppfyller något legitimt straffmässigt syfte; och (ii) straffet är oreducerbart både i praktiken och juridiskt. Eftersom ingen av sökandena ännu har blivit dömda eller börjat avtjäna sina straff anser Europadomstolen att de inte har påvisat att, efter utlämning, deras fängslande inte skulle uppfylla något legitimt straffmässigt syfte. Det är vidare osäkert om amerikanska myndigheter, för det fall att en sådan situation uppstår, skulle vägra att begagna sig av de mekanismer som finns tillgängliga i deras rättsystem för att reducera sökandenas eventuella straff.

Europadomstolen anser mot denna bakgrund att sökandena inte har påvisat att en verklig risk för behandling i strid med artikel 3 skulle föreligga som ett resultat av den bestraffning de kan bli föremål för om de utlämnas till USA.